

Bernini's Waanzin

Margreet Hofland

Proloog

De gevel die boven haar uit torende was vier verdiepingen hoog en telde acht ramen in de breedte. De okerkleurige kalk waarmee de muur bewerkt was, had hier en daar al losgelaten. Costanza was nooit in het huis geweest, maar in gedachten had ze de trappen al duizendmaal beklommen. Jarenlang was ze elke dag langs de deur gelopen, nu liet ze de klopper vallen en was er geen weg meer terug.

'Ik word verwacht,' zei ze toen de deur openzwaaide. 'De maestro heeft naar mij gevraagd.'

Haar stem klonk laag. Ze probeerde er een zekerheid in te leggen die ze niet voelde. De dunne sluier die ze droeg, zou haar gezicht onherkenbaar maken. Zelf zag ze direct dat de bediende die opendeed, nog dezelfde was als toen. De schok deed haar verstijven, ze zou voorzichtig moeten zijn.

'Ik weet niets van een bezoek,' stamelde de oude man verward. 'De maestro is erg ziek.'

'Gisteren ontving ik een brief van zijn zoon, Domenico. Ik weet dat signor Bernini ziek is, maar ik wil hem graag nog een keer zien. Ik ben toch niet te laat?'

De leugen kwam vlot over haar lippen. Ze slaagde erin haar stem niet te laten trillen. De woorden had ze geoefend, nu kwamen ze er zonder aarzelen uit. De blik van de knecht gleed onderzoekend over haar heen. Aan haar kleding mankeerde niets, daar was ze zeker van. De donkerblauwe jurk hing met brede plooiën van haar taille omlaag, een smal randje kant was aan de halsopening genaaid. Ze had alles goed voorbereid. Als ze maar eenmaal binnen was, zou haar intuïtie haar de weg wijzen. De slaapkamer van de beeldhouwer moest op de bovenste verdieping zijn. Ze wist nog dat hij altijd vlak onder het dak wilde slapen.

Voordat de bediende kon antwoorden, deed ze een stap naar voren en als vanzelf ging hij opzij om haar door te laten.

'Ik weet de weg,' zei ze.

Ze voelde zijn ogen in haar rug toen ze naar de trap liep. De marmeren treden liepen van breed naar smal en draaiden als een open geklapt waaier omhoog. Bovenaan stopte ze even, hijgend van angst en opwinding. Tranen sprongen in haar ogen toen ze de vertrouwde geur van stof en steengruis opsnoof. Het was alsof ze terug gleed in de tijd.

Op haar hoede liep ze verder, bang om iemand tegen te komen. Haar ogen wendden langzaam aan het halfdonker en namen de omgeving in zich op. Toen tot haar doordrong wat ze zag, bleef ze roerloos staan. De wanden en het plafond van de grote hal waren overdekt met tekeningen in rood en zwart krijt, direct op de kalk aangebracht. Geen enkel hoekje was onbenut gelaten. Zwevende en draaiende figuren schoten over en langs haar heen om ergens in de schemering te verdwijnen. Sommige herkende ze als engelen, andere leken op goden. Ze sloeg haar armen om zich heen en liet langzaam haar ingehouden adem ontsnappen. Het was alsof ze in de doos van Pandora terechtgekomen was, met boven haar hoofd het gesloten deksel.

Ze ging verder, duwde tegen hoge deuren en kwam in een vertrek dat ze onmiddellijk als de werkruimte van de beeldhouwer herkende. Het licht viel nevelig door de ramen naar binnen, overal zweefde stof. Ook hier waren de muren bedekt met schetsen. Ze wist nog dat hij soms niet genoeg had aan het papier en dan op de muren verder tekende. Honderden ogen staarden haar nu aan vanaf de wanden. Sommige waren wijd opengesperd, andere gevuld met tranen of tot smalle spleten dichtgeknepen.

De schok was groot toen ze in een hoek haar eigen gezicht herkende. Het hoofd was bedekt met slangen die als glanzende lokken langs voorhoofd en wangen omlaag gleden. Het was een ruwe tekening waarbij de dunne lijven wild over elkaar heen kronkelden. Ze slikte moeizaam, het was alsof één van hen zich om haar hals wikkelde.

In heel Rome had men gesproken over het beeld van de Medusa met háár gezicht. Dit moest één van de voorstudies zijn, blijkbaar had hij de tekening nooit uitgewist. Hij had haar toen verafschuwd, dat was aan elke lijn te zien. Ze zag zelfs waar het krijtje afgebroken was door de kracht waarmee hij getekend had. Hij had nooit begrepen waarom ze hem verraden had. Zou hij ooit nog denken aan de tijd van daarvoor? Hoe intens ze elkaar hadden liefgehad? Kon hij echt alles vergeten zijn?

Ze draaide zich om naar het midden van de werkplaats waar blokken marmer stonden, ze waren al in de ruwe vorm gehakt. Hier en daar lag gereedschap op de grond of op de splinterige bovenkant van een werktafel. Ze zag bozzetti, ontwerpen op houten sokkels, gestold in was of uitgehard in klei. De steenachtige geuren riepen golven van emotie in haar op. Modellen van gips stonden in rijen op de grond en op planken aan de muur, als figuren uit het verleden en de toekomst.

De vloer was bedekt met gruis en scherven die kraakten onder haar voeten en aan de zoom van haar rok bleven hangen toen ze naar de deur terugliep. Uit een enkel blok marmer doemde een gedaante op als een stille getuige, betrupt in een stadium van zijn en niet zijn. Ze verliet het vertrek en ging de laatste trap op.

Hoe vaak zou zijn hand over deze trapeuning gegleden zijn? Ze herinnerde zich dat hij altijd, op welke trap dan ook, de treden met twee of drie tegelijk nam zonder zich vast te houden. Hij was nu een oude man. Alleen van een afstand had ze hem nog wel eens gezien, altijd bedekte de sluier dan haar gezicht. Waarschijnlijk dacht hij dat ze dood was of gevluht uit Rome. Al die jaren had ze niet kunnen geloven dat hij haar wékelijk vergeten was, maar ook zelf had ze nooit meer willen toegeven aan die pijnlijke emoties. Een diepe haat had alles overschaduwd, afschuw van wat hij gedaan had, maakte alle herinneringen bitter. Alleen af en toe, als haar gedachten afdwaalden en ze minder alert was, overviel het haar plotseling. Dan stroomde die leegte in haar vol met bewondering voor hem, voor wat hij uit het niets kon scheppen. Dan zag ze zijn sterke handen weer voor zich, glijdend over het marmer of over haar lichaam. De luiken op de gang van de bovenste verdieping waren al gesloten voor de nacht. Eén lamp flakkerde onrustig op een tafel. De gebeeldhouwde deur symboliseerde voor haar de toegang naar een leven waarin ze genoegdoening zou kennen. Het moment van vergelding was aangebroken.

Ze had gedacht dat ze zich triomfantelijk zou voelen, maar waar bleef dan dat glorieuze gevoel waar ze zo vaak van had gedroomd? Hoe vaak had ze haar handelingen niet gerepeteerd waardoor ze precies wist wat ze zou moeten doen als het moment daar was? Het enige wat ze voelde was haar hart dat met zware slagen tegen haar ribben bonkte.

Achter de deur klonk het geluid van lichte voetstappen die af en toe stilhielden en dan weer verder gingen, alsof iemand op zijn tenen liep en de lampen aanstak. Haar hand reikte naar de klink en bleef even in de lucht hangen, toen opende ze resoluut de deur. De jonge man keek verrast op.

‘Domenico,’ zei ze, ‘ik wil met je vader spreken. Kun je ons alleen laten?’

Zijn wenkbrauwen schoten omhoog.

‘U kent mijn naam? Ik de uwe niet.’

‘Ik ben een oude vriendin, je zou mij moeten herkennen van zijn beelden.’

Hij staaarde haar aan, maar ze maakte geen aanstalten om haar sluier terug te slaan.

‘Je vader en ik zijn ooit geliefden geweest. Ik heb gehoord dat hij stervende is en ik wil graag afscheid nemen,’ voegde ze er zacht aan toe.

Ze zag dat haar woorden hem raakten en hij liet haar passeren.

'Hij is heel zwak en kan niet meer praten. Vermoei hem niet teveel.'

De deur viel achter hem dicht terwijl ze naar het bed liep. Op het nachtkastje stond een kaars die een zwak licht verspreidde en de schaduwen langgerekt over de vloer liet vallen. De oude man keek haar verbaasd aan. Hij vertrok zijn mond, alsof hij wilde spreken maar de woorden niet kon vinden. Zijn haar was wit, de krullen die op zijn schouders vielen, waren dik en zwaar. Ze liep naar het bed en vanonder de overheersende wenkbrauwen volgden zijn ogen haar met de brandende blik die ze nooit vergeten was, duister en doordringend, als van een roofdier.

'Herken je mij niet meer, Gio?'

Ze trok haar handschoenen uit. Op de rug van haar handen waren blauwe aderen zichtbaar. Ze aarzelde, zich plotseling afvragend of ze haar plan wel door moest zetten. Nu ze hier stond, leek haar voornemen iets uit een periode die voorbij was en na vele jaren versleten. Had de tijd haar ingehaald? Maar even snel als de gedachte bij haar opgekomen was, schudde ze deze weer van zich af. De behoefte aan vergelding was nog even levend als toen. Het moest gebeuren.

Langzaam begon ze zich uit te kleden. Haar kleren vielen op de grond. Ze wilde dat hij haar lichaam zou herkennen. Dat hij zich zou herinneren hoe het voelde: haar huid tegen de zijne, zijn mond op die van haar. Ze had nooit kinderen gebaard, haar borsten hingen niet, haar huid was nog rimpelloos en zacht, maar toch... had ze te lang gewacht? Ze was dankbaar voor het halfduister dat haar jonger en mooier maakte.

Hij sperde zijn ogen wijd open van verbazing, maar daarna gleed zijn blik nieuwsgierig over haar heen. Hij moest zich wel afvragen wie ze was en wat ze kwam doen. Ze was er zeker van dat hij uiteindelijk de lijnen van haar heupen en dijen zou herkennen. Als laatste deed ze haar sluier af. Het litteken op haar wang trok haar rechtermondhoek in een ongewilde, nooit verflauwende glimlach omhoog.

'Hier ben ik, Gio.'

Schrik en ongeloof verschenen in zijn ogen, tranen die opwelden. Wanhopig probeerde hij iets te zeggen. Zijn rechterarm lag hulpeloos op zijn borst, de linkerarm plukte aan zijn hemd. Ze tilde de lakens op en schoof tegen hem aan. Haar adem stakte toen ze de warmte van zijn lichaam voelde, ze had niet voorzien dat haar reactie op hem nog zo hevig zou zijn. Bernini legde zijn hoofd tegen haar schouder en drukte zijn lippen tegen haar hals. Zo lagen ze een tijdlang roerloos om zich te herinneren wat vergeten was. De reden van haar komst verdween langzaam uit haar gedachten. Het leek opeens onbelangrijk. Met een steek in haar hart besepte ze dat hij haar binnenkort voorgoed zou verlaten om te vervagen als in een droom. Wat zou er dan nog van haar overblijven?